כולן ידלקו דברי ר' מאיר וחכ"א [א]יעלו באחד ומאתים שהיה ר"מ אומר כל שדרכו לימנות מקדש וחכ"א אינו מקדש אלא ששה דברים בלבד ר"ע אומר [ב]שבעה אלו הן אגוזי פרך ורמוני בדן וחביות סתומות וחלפי תרדין וקולחי כרוב ודלעת יונית ור"ע מוסיף אף ככרות של בעה"ב הראוין לערלה ערלה לכלאי הכרם כלאי הכרם ר' יוחנן סבר את שדרכו לימנות שנינו וריש לקיש סבר כל שדרכו לימנות שנינו מאי חתיכה דתניא [ג]חתיכה של חטאת טמאה שנתערבה במאה חתיכות של חטאות טהורות וכן פרוסה של לחם הפנים טמאה שנתערבה במאה פרוסות של לחם הפנים טהורות תעלה רבי יהודה אומר לא תעלה אבל [ד]חתיכה של חטאת טהורה שנתערבה במאה חתיכות של חולין טהורות וכן פרוסה של לחם הפנים טהורה שנתערבה במאה פרוסות של חולין טהורות דברי הכל לא תעלה קתני מיהת רישא תעלה אמר רבי חייא בריה דרב הונא בנימוחה אי הכי מאי טעמא דר' יהודה

רבי

כולן ידלקו. דלא בטלי דקתני טעמא שהיה רבי מאיר אומר כל שדרכו לימנות מקדש את המתערב עמו ואין בטל ברוב שכלאי הכרם בדבר שאין במנין בטלין באחד ומאתים כדאמר בפסחים באלו עוברין (דף מח.) מן המאתים[א] ממותר שתי מאות שנשתיירו בבור מיכן לערלה וכלאי הכרם שבטלים במאתים: **מקדש.** מאתים או שלש מאות דלא בטל: **פרך.** מקום: **הראוין לערלה.** כגון אגוזים ורימון וחביות מקדשין ואוסרין את הכשרים משום ערלה: **הראוין לכלאי הכרם.** כגון תרדין וכרוב ודלעת: **רבי יוחנן סבר את שדרכו לימנות.** שמיוחד במנין שנינו דלא בטל הלכך חתיכות ועיגולים אע"ג שדרכן לימנות הואיל שדרכן נמי לימכר באומד בטלי: **ור"ל סבר כל שדרכו לימנות.** אפילו לפרקים שנינו דלא בטיל הלכך עיגול אי ס"ד תרומה בזמן הזה דאורייתא לא היה בטיל: **ר' יהודה אומר לא תעלה.** דקסבר ר' יהודה בכל דוכתא[ב] מין במינו לא בטיל: **דברי הכל לא תעלה.** ת"ק מודה הואיל ואפשר למוכרן לכהן בהפסד מועט וחתיכה ופרוסה דרכן לימנות משום הפסד מועט לא מבטלינן איסורא דאורייתא ואע"ג דעיגול בטל בחולין ולא מזבנינן ליה לכהן התם הוא דעיגול גופיה תרומה דרבנן היא ורישא תעלה דאין להם תקנה אלא שריפה ואיכא הפסד קדשים: **קתני מיהת רישא תעלה.** קשיא לר"ל דלאמר כל שדרכו לימנות שנינו דהא הכא דרכן לימנות ובטיל:

ר'

כולן ידלקו. וליכא למימר דלניידינהו דגזרינן שמא יבואו עשרה בני אדם בבת אחת כו' כדאמר בריש פ' התערובות (זבחים דף עג: ושם) וא"ת ומ"ש דלא פליג ר' אליעזר הכא וכן אכל הנהו דמס' ערלה (בפ"ג מ"ז) כדקאמר לענין עבודת כוכבים בסוף כל הצלמים (ע"ז דף מט:) דיוליך הנאה לים המלח ומיהו רבינו שמואל פירש שם דה"ה בכל איסורין ונראה דדוקא גבי עבודת כוכבים אית ליה הכי משום דתופסת את דמיה וכשמוליך הנאה נראה כאילו מוליך האיסור ועוד יש לפרש דדוקא בתנור שהסיקו בעצי עבודת כוכבים ואפה בו את הפת ונטל ממנה ככר וארג בו את הבגד אמרינן יוליך הנאה לים המלח כשנתערב לפי שאין ממשות האיסור בעין והוא דאיתערב לו חביתא דתמרא דקאמר (שם) דיוליך הנאה היינו משום דאין נהנה מגוף האיסור דאסור בשתיה אלא או למכור או ליתן לפועליו וא"ת ומה טעם לא אמרי' בכל הנך דמס' ערלה (פ"ג מ"ז) ימכרו כולן לעובד כוכבים חוץ מדמי איסור שבו כדאמר רשב"ג בפרק בתרא דמס' ע"ז (דף עד. ושם) גבי יין נסך בירושלמי פריך לה ומשני דחיישינן בכולהו אם ימכור לעובד כוכבים שמא יחזור וימכור לישראל וכן בפת ובגד דפרק כל הצלמים (שם דף מט:) אע"ג דפת של עובד כוכבים אסור כיון דשרי בהנאה חיישינן שמא יקנה ממנו ישראל ליתן לפועליו וחבית דההוא גברא אם היה חפץ למכור כל יינו ביחד ה"ה דהוה מצי למכור חוץ מדמי איסור שבו:

פרך. פירש בקונטרס שם מקום ור"י אומר על שם שנפרכים כדאמר בפסיקתא דפרשתא דיהודה וישראל רבים אחר פרשת כי תשא דריש על אל גנת אגוז ירדתי שנמשלו ישראל לאגוז שיש בו ג' מינים של פרך שנפרך מעצמו: **ככרות** של בעל הבית. אבל של נחתום שהם קטנות אפי' ר"מ מודה דלא מקדש דהא תנן במס' ערלה (פ"ג מ"ז) לתעלה באחד ומאתים והא דמשמע לקמן דחתיכה של לחם הפנים לא בטלה בשל חולין שאני לחם הפנים דחמיר טפי וראוי להתכבד בו ואפה בו את הפת דפ' כל הצלמים (ע"ז דף מט:) דקתני נתערבה באחרות כולן אסורות צריך לאוקמא בככרות של בעל הבית[ה]: **הראויה** לערלה ערלה. בירושלמי מדקדק אמאי לא תני נמי הראוי לתרומה תרומה דכיון דחשיבי לא בטלי באחד ומאה ומשני משום דכולהו שייכי בתרומה ולא מצי למיתני הראוי לתרומה תרומה ועוד מצי לשנויי דהאי תנא תרתי אית ליה דבר שבמנין ואיסור הנאה כדאמר בפ' בתרא דמסכת ע"ז (דף עד.) אמתניתין דהתם: **רבי** יוחנן אומר את שדרכו למנות שנינו. בירושלמי משמע דלא הוי אלא עשרה דברים ונראה דהיינו אותן ששה דברים דקאמרי רבנן וחבילי תלתן הרי שבעה ובגד שצבעו בקליפי ערלה ונתערבה באחרים ולובע מלא הסיט בקליפי ערלה וארגו בבגד ותרי מילי חשיבי הרי ט' ואורג מלא הסיט מצמר הבכור בבגד ואית דחשיב ככרות של בעל הבית בעשירית וקשה לר"י דהא איכא טובא טבעות וכוסות של עבודת כוכבים דהתערובות (זבחים עד.) וכל הנהו דתנן בפרק בתרא דמסכת ע"ז (דף עד. ושם) יין נסך ועורות לבובין וכו' וקאמר התם דהאי תנא תרתי אית ליה דבר שבמנין ואיסורי הנאה וכל הנהו הוו את שדרכו דאי לאו הכי תקשה ההיא משנה לרבי יוחנן ודוחק לומר דתנא דליטרא קליעות היא דא"כ הוה ליה לאקשויי ולשנויי הכי כדפריך אההיא דהתערובות ובריש מסכת ביצה (דף ג: ושם) ועוד נראה דעדיפי מאת שדרכו מדפריך התם וליתני נמי אגוזי פרך ורמוני באדן וליתני נמי ככרות של בעל הבית ומשני אכולהו הא תנא ליה התם ומחבילי תלתן דחשיב הכא ברישא לא פריך משמע דרבנן בעי לאוקמי דלא סגי להו באת שדרכו ואמר רבינו יצחק דבירושלמי לא חשיב אלא אותן ששנויים שם במסכת ערלה (פ"ג) אבל אכתי איכא טובא וא"ת יין נסך דחשיב התם במסכת ע"ז ע"כ בחביות סתומות איירי דהא כרבנן בעי לאוקמיה וא"כ אמאי חשיב לה הא תנא ליה במסכת ערלה ואמר רבינו יצחק דאיצטריך לאשמועינן דמחמרינן ביין נסך ואע"ג דלא כתיב איסוריה בדאורייתא אלא מדברי קבלה או שמא אשמועינן דדוקא ביין נסך מחמרינן ולא בסתם יינן ואם בסתם יינן הוי דינא הכי כ"ש דאיצטריך לאשמועינן משום סתם יינן א"נ אשמועינן דלא שרי על ידי פדיון לאפוקי מדר' אליעזר וא"ת והא קתני שור הנסקל ובפ' התערובות (זבחים עב. ושם) משמע דשור הנסקל וטלאות המתות לא חשיבי אפילו כחבילי תילתן ואמר ר"י דדוקא מטלאות מתות הן כבשות קטנות פריך בהתערובות דלא חשיב שבמנין לפי שרגילים למכור כל העדר יחד ואפילו יחשב כשהוא שחוט כחתיכה הראויה להתכבד בה כשהוא חי גריע טפי אבל שור הנסקל שהוא גדול חשיב הוא אפילו אליבא דרבנן ובירושלמי מוקי ההיא דפרק בתרא דמסכת ע"ז בשור הנסקל שחוט דראוי להתכבד בו ומיהו אמר ר"י דלפי הש"ס שלנו משמע שמעמידה בחי דבפ' התערובות (שם דף עא:) עביד צריכותא ממתני' דהתם דאשמועינן שור הנסקל שנתערב בקדשים ודפרק בתרא דמס' ע"ז דאשמועינן שור הנסקל בחולין ואי בחתיכה איירי ההיא דמס' ע"ז לא הוה צריך לטעמא דהפסד קדשים דקאמר התם: **רבי** יהודה אומר לא תעלה. פי' בקונטרס משום דקסבר מין במינו לא בטיל ואין נראה דדוקא בדבר המתערב אית ליה לר' יהודה דמין במינו לא בטיל כמו שאפרש בסמוך אלא הכא טעמא דר' יהודה דקסבר כל שדרכו למנות לא בטיל דר' יהודה לטעמיה דאמר בליטרא קליעות דלא בטלה בריש התערובות (שם עג.) ובריש מס' ביצה (דף ד. ושם) וכי מוקי לה בנימוחה הוא דקאמר לטעמא דר' יהודה משום דמין במינו לא בטיל: **דברי** הכל לא תעלה. נראה לפרש דטעמא דסיפא שנתערבה בשל חולין משום דלאחר שנתבטלה ראויה להתכבד בה לפיכך לד"ה לא בטלה אבל רישא שנתערבה בחתיכות טהורות של חטאות דכי נמי תעלה אין ראויה להתכבד בה דלא שייך כיבוד בפני כהנים במקדש ולהכי לת"ק תעלה דהוי כל שדרכו והא דפליגי בתוספתא במס' תרומות (פ"ה) [ו]בחתיכה של חטאת בין טהורה בין טמאה שנתערבה בחולין דרבנן אמרי תעלה ור' יהודה אומר לא תעלה צריך לאוקמה בנימוחה ור' יהודה לטעמיה דאמר (חולין קח.) מין במינו לא בטל וק"ק לפי זה אמאי לא נקט טמאה בשל חולין ד"ה לא תעלה דאין לומר דטהורות בטהורות עדיפא ליה דמשמע דלא צריך האי טעמא אלא לר"ל [א] ונראה דלר' יוחנן הוי חידוש טפי לאשמועינן דבר שבמנין ולא איסור הנאה דמקדש מבטמאה דהוי דבר שבמנין ואיסור הנאה דאין חידוש כל כך והא דלא חשיב במסכת ע"ז חתיכה של חטאת טמאה בשל חולין דההוא תנא תרתי אית ליה כדקאמר התם איכא למימר דבקדשים לא איירי ולפי טעמא שבקונטרס שתולה בהפסד מועט לא מצי למינקט בסיפא טמאה בחולין[ז]:

רבי

עין משפט נר מצוה

קכז א מיי' פט"ו מהל' מאכלות אסורות הלכה יד:
קכח ב מיי' שם פט"ו הלכה ט טוש"ע יו"ד סימן קי סעיף א:
קכט ג מיי' פ"ו מהל' פסולי המוקדשין הלכה כג:
קל ד מיי' שם הל' כד:

תוספות ישנים

בפ"ק דביצה מתניא דר"מ קאמר אם יש שם מאה סימן יעלו: רשב"ל אומר כל שדרכו למנות שנינו. וא"ת והרי קתני חבילי תלתן דהוי את שדרכו לימנות ור"ל דקסבר רשב"ל דלדרבה מ"ה הדר ותנא שהיה ר"מ אומר שלא נטעה לומר דוקא חבילי תלתן דהוי את שדרכו והא דנקט חבילי תלתן דהוי את שדרכו ולא נקט דבר דהוי כל שדרכו משום דמדרבנן הוי דקנגוס ולוף אסרה תורה משו"ה בעינן את שדרכו ולרבי יוחנן דאמר את שדרכו לימנות שנינו צריך ליתן טעם למה חזר ושנה שהיה ר"מ אומר וכו' שהרי הוזכר חבילי תלתן דהוי את שדרכו וי"ל דסד"א דוקא חבילי תלתן דלא הוי רק מדרבנן מדפרישים אמרי' דוקא את שדרכו מקדש אבל כל שדרכו לא אבל איסורא דאורייי' מקדש אף כל שדרכו להכי הדר ותנא כלל דבכל ענין לא מקדש אלא את שדרכו א"נ סד"א דוקא חבילי תלתן דאסורי בהנאה דכלאי הכרם אסורי בהנאה אמרי' דמקדש אבל במלתא דשריא בהנאה לא מקדש אף את שדרכו קמ"ל. וא"ת לרשב"ל אמאי אמרי' הכא בחבילי תלתן דמקדש הלא לא אסורי רק מדרבנן וה"ל כמו עיגול בעיגולים דסבר ריש לקיש עולה משום דתרומה בזמן הזה דרבנן וי"ל שאני חבילי תלתן דאסורי בהנאה וחשיבי כמו איסורי דאורייתא וי"מ דטעמא דעולה עיגול בעיגולים משום דהוי תרומה בזה"ז דרבנן ותרומת פירות דרבנן ולא גזירה דטעמא דתרומת פירות דרבנן לא ולא מוריד דאי הוי תרומה בזה"ז דאורייי' הוה גזרי' דרבנן אטו דגן דהוי תרומה דאורייי': קתני מיהת רישא תעלה אע"ג דהויא דאורייתא וקשיא לר"ל דאמר לעיל עיגול בעיגולין עולה משום דתרומה בזמן הזה דרבנן הכא בדאורייתא נמי אמרי' תעלה פ"ה והא דאמרי' בסיפא לא תעלה היינו משום טעמא דכי נמי אמרי' לא תעלה ליכא הפסד כל כך שהרי אפשר למוכרה לכהנים וכו'. וא"ת א"כ מאי פריך מהכא לר"ל הלא שפיר קאמר דמוכח תרומה בזמן הזה דרבנן דעיגול בעיגולין עולה דאי מדאורייתא לא הוה עולה שהרי אין בו הפסד מרובה דהא חזו לכהן אף אם לא תעלה. וי"ל טעמא דסיפא דאמרי' לא תעלה משום דלא מתבטל הואיל וחתיכה הראויה להתכבד בפני האורחים וחתיכה הראויה להתכבד לא בטלה [ועי' בתוס' כאן]: [א] ועוד י"ל דרבותא אשמועינן דאע"ג דהויא טהורה ואינה אסורה אלא לזרים וכ"ש טמאה שאינה ראויה אף לכהנים והוי כענין דאמרינן לקמן טהורה מטהורה עדיפא ליה למילף: אי הכי מאי טעמא דר' יהודה. אע"ג דמיירי בנמוחה ניחא טעמא דרבי יהודה כדפרישית לעיל דבר שבמנין לא בטיל אבל כיון דמיירי בנימוחו מאי טעמא דרבי יהודה:

מסורת הש"ס

[א] [יחזקאל מה], [ב] [חולין לח:], [ג] [ועי' היטב תוספות זבחים עב: ד"ה אף ככרות], [ד] ולפנינו ליתא פרוסה של לחם הפנים שנתערבה, [ה] [ועי' תוס' זבחים עב. ד"ה וליבטלו וכו' הניחו בצ"ע ופירושו של ר"י בתימה גם הוסיפו שם עוד בענין דהכא ע"ש].

◆

מוסף רש"י

יעלו באחד ומאתים. אם נתערב אחד מהן במאתים של היתר יעלה אחד מהן וילקט והשאר מותרין, וזה שיעור ביטול כלאים וערלה באחד ומאתים (ביצה ג.) וזו היא עליית ערלה וכלאי הכרם, דתרומה עולה באחד ומאה וכיון שכפל את האיסור, שאיסורו איסור הנאה, כפל את העלייה, הכי תניא לה בספרי גבי מכל חלבו את מקדשו ממנו, דמשמעי בתרומת מעשר שהיא אחד ממאה, וקרי ליה מקדשו, ומשמע שמקדשו מקדש את המתערבין בו (זבחים עב:). שהיה ר' מאיר אומר. כלומר להכי אמר ר' מאיר כולן ידלקו ולית להו ביטול, שהיה ר' מאיר אומר הואיל ודרכן לימנות אין בטלין ומקדשין לאסור כל המתערבין בהן (ביצה ג.). וחכ"א. כל פירות שבעולם בטלים חוץ מששה דברים הללו המנויין כאן שהן חשובין מאד (שם). אינו מקדש. אלא בטל, אלא ששה דברים בלבד. הן שמקדשין את כל המתערבין בהן מתוך שהן גדולים ודמיהן יקרים וחשובין כמנין (זבחים שם). פרך ובדן. מקומות הן (ביצה וזבחים שם). וחלפי תרדין וקולחי כרוב. לשון קלח בירק שלו (זבחים שם) קלחי כרובין גדולים עם עלין שלהם וכרוב של א"י היה גדול כאילן כדאמרינן בכתובות (קיא:) (ביצה שם). הראוי לערלה ערלה. אותן שהן מין אילן וערלה נוהגת בהן מקדשין את עירוביהן משום ערלה, לכלאי הכרם כלאי הכרם. הראוי לכלאי הכרם כגון חלפי תרדין וקולחי כרוב וככרות שאינן מין אילן, מקדשין עירוביהן באיסור כלאי הכרם (ביצה שם). את שדרכו לימנות שנינו. במילתיה דר' מאיר (שם).

◆

תוס' חד מקמאי

בתרא גרסינן אנדרוגינוס יש בו דרכים שוה לאנשים ויש בו דרכים שוה לנשים ויש בו דרכים שוה לא לאנשים ולא לנשים ויש בו דרכים שוה לאנשים ולנשים שוה לאנשים מטמא בלובן כאנשים נושא אבל לא נישא כאנשים ואינו מתיחד עם נשים כאנשים ואינו ניזון עם בנות כאנשים ואינו נעטף ומספר כאנשים ואין מטמא ועובר על בל תקיף ועל בל תשחית כאנשים וחייב על כל מצות האמורות בתורה כאנשים דרכים שוה לנשים מטמא באודם כנשים ואינו מתיחד עם אנשים כנשים ואינו זקוק ליבום ואינו מחלק בקדשי הקדשים כנשים ואינו חולק עם בנים כנשים ופסול לעדות כנשים ופסול לכהונה כנשים דרכים ששוה לאנשים ולנשים חייבים על נזקו כאנשים ונשים וההורגו במזיד נהרג בשוגג גולה לערי מקלט ואמו יושבת עליו דם טוהר כאנשים וכנשים ואם אמר הריני נזיר שזה איש ואשה ה"ז נזיר דרכים שאינו שוה לא לאנשים ולא לנשים אין חייבים על טומאתו ואין שורפין על טומאתו ואינו מברך לא לאנשים ולא לנשים ואם אמר הריני נזיר שאין זה לא איש ולא אשה ה"ז נזיר ר' יוסי אומר אנדרוגינוס בריה בפ"ע היא ולא יכלו חכמים להכריע אם איש אם אשה אבל טומטום אינו כן אלא או ספק איש או ספק אשה וכ"כ הראב"ד בפירושיו וכתב בזה הלשון שכתבתי זו התוספתא אע"פ שלשה [דברים] יש בה שאין בירור פי' אצלם כמו ואינו נעטף ומספר כאנשים ואינו נבעל בעבירה כנשים ואינו מברך לא לאנשים ולא לנשים אלו ג' דברים אין בירורן אצלם ואצלנו ובעל הלכות גדולות הבי' אמר זו התוספתא דאנדרוגינוס בהלכות יבמות וכתב [ו] אינו נעטף באבילות ואינו מספר כנשים ואינו נבעל בעבירה ופסול מן התרומה כנשים וקי"ל אע"ג דאין חולקים תרומה לאנדרוגינוס אבל משגרי' לו לביתו כדאיתא בפ' נושאין דאנדרוגינוס אוכל בתרומה ואינו אוכל בקדשים ואינו נבעל בעבירה דחשבינן ליה כחללה תפסל מן התרומה ולדידי נמי משמע אין מברך לאנשים ולא לנשים משום דבריה בפני עצמה היא ע"כ:

[ו] בכה"ג לפנינו (ונדפס בסוף כרך ברכות) איתא ומתעטף באבילות ואינו מספר לאנשים וכו' וכן ג"כ גם כאן.